

ĐẠI THỪA TRUNG QUÁN THÍCH LUẬN

QUYỂN 3

Phẩm 2: QUÁN KHỨ LAI

Phần 2

Lại nữa, tụng nói:

Người đi tức không trú.

Thích: Ở trong một pháp cùng sinh, nghiệp tạo tác mâu thuẫn, lẫn lộn không có tánh. Tụng nói:

Không người đi, không trú.

Thích: Pháp đi dừng lại gọi là trú. Nay không người đi, pháp đi không có tánh, thì cũng không nên là dừng lại (trú). Hoặc nếu vốn có pháp trú có thể nắm bắt, nhưng cũng là pháp trú, không có hai sự hòa hợp. Nếu có hai sự hòa hợp thì nay phải quán như thật. Cho nên tụng nói:

Lìa đi, không người đi

Trú thứ ba sao có?

Thích: Sự đi và không người đi, cả hai việc này không trú, nghĩa như vậy tức như trước nói. Tụng nói:

Người đi nếu đang trú

Làm sao có nghĩa này

Vì lìa nơi pháp đi

Người đi không thể được.

Thích: Đây là tổng quát về pháp dừng trú. Lại nữa, tụng nói:

Đã, chưa đi, nay đi

Dừng lại các phân biệt.

Thích: Nếu lúc ấy đi kia có thể là không trú thì người đã đi kia phải là trú chăng? Điều này không đúng. Người đã đi không có pháp đi khác vì pháp đi đã hoại nên không có trú. Trong đây, không có nghĩa

trú của người đã đi. Nay pháp trú ấy đã ngăn như vậy rồi, còn lại các lỗi chỗ nói cũng vậy. Tụng nói:

*Pháp dừng, đi hiện có
Đều nói giống nghĩa đi.*

Thích: Chỗ thuyết giảng này đã nêu, pháp còn lại đều đồng. Pháp đi, nay đi, chưa đi, đã đi không sinh. Đã đi, chưa đi, nay đi, pháp đi mới phát khởi. Đã đi, chưa đi, nay đi, pháp đi dừng lại. Pháp trú cũng vậy. Đã trú, chưa trú, lúc trú, pháp trú không sinh. Đã trú, chưa trú, lúc trú, pháp trú bắt đầu phát khởi. Đã trú, chưa trú, lúc trú, pháp trú dừng lại. Trong đó tự tướng của pháp bình đẳng. Nếu người ngăn phá thì sinh lỗi lầm, trong đó tất cả hai loại pháp đi và người đi ở trong Thắng nghĩa đế mà muốn cầu thật tánh thì cần phải biết như lý: các vật thể “có” của một tánh, khác tánh đều là pháp tánh. Trong đây nếu có chỗ sinh thì đều là việc khách trần, là đối tượng hành và chỗ thành tựu của thế tục, rõ ràng không có tánh khác. Cho nên, hai loại người đi và pháp đi không có tánh khác, điều này phải cần tư duy phân minh. Trong đây nên biết, phong giới chuyển động tức có người đi, tướng thân... động phát đi đến phương khác, đây mới gọi là đi, chẳng phải hai tánh người đi và pháp đi riêng khác. Thuyết ở trong tự loại có khác đều là ngăn dừng nghĩa ấy.

Lại nữa, tụng nói:

*Pháp đi tức người đi
Việc ấy thì không đúng.*

Điều này vì sao? Tụng nói:

*Nếu cho nơi pháp đi
Tức là người đi này
Tác giả và tác nghiệp
Tức một tánh được lập.*

Thích: Tuy có hai tướng: tác giả và tác nghiệp, nhưng tác giả và tác nghiệp kia cùng nhau, không có tánh khác. Vì tác giả là tự tướng của tác nghiệp ngưng nghỉ nên hoặc hòa hợp một tánh, tức tướng có của thể và dụng, là điều thế tục xác nhận, là tánh có của thế tục, là thật sự không có chỗ thành tựu. Nhưng mọi việc làm của thế tục, quyết định có thể có được, vì thế cho nên chẳng phải không có tánh, chẳng phải là một tánh. Trong đó, nếu ngăn phá thì trở thành lỗi, vì pháp sinh khởi có rõ ràng. Nếu ngăn phá tức chấp không có thể của quả, cũng không có tướng động phát... đi đến phương khác.

Lại nữa, người Tỳ-bà-sa và người Phệ-dạ-ca-la nói: Người đi và pháp đi có riêng khác. Họ cho: Người đi là công năng đi, chứ chẳng phải

là vật thể. Vật thể đi vì do người đi nên nói là có chỗ đi, đối tượng tạo tác như vậy thì chủ thể tạo tác cũng thế.

Lại người, Thắng luận nói: Công năng như vậy ở trong vật là tánh có nên có người đi, sử dụng pháp đi kia mà động phát tướng đi đến phương khác. Ở đây nói như vậy, ngoài ra cũng đều như vậy.

Người giải thích nói: không đúng. Pháp đi nếu vậy thì công năng của tác giả ở trong vật thể là có sai biệt hay không có sai biệt? Điều này lại thế nào? Nếu có sai biệt, nghĩa là các năng lực khác nhau hoặc năng lực riêng khác, ngang nhau. Ở trong một chủ thể tạo tác, nếu thành thể tánh thì đây tức là năng lực của tác giả, chẳng phải công năng của đối tượng tạo tác... Đây nếu là năng lực của đối tượng làm ra, tức chẳng phải là công năng của tác giả. Trong đây làm sao quyết định như thật? Hoặc nói là tự tướng sai biệt, điều này liền trở thành bất định, hoặc tự tướng không sai biệt, tức là tất cả xứ không có tánh sai biệt. Nay vì vật thể có chỗ nương tựa tăng thượng như vậy: lửa không thể làm thành các vật như đất..., cũng chẳng phải không có việc dùng của nó. Vì năng lực tương ứng của tác giả hòa hợp nên phải biết vật thể chẳng phải công năng của tác giả như vậy, nghĩa này được thành tựu. Vì do như vậy nên chủ thể làm ra như vậy, đối tượng làm ra như vậy và tác dụng tăng thượng này như vậy của tất cả vật thể, trong đó tác giả liền được hòa hợp. Cho nên chẳng phải công năng của tác giả kia có sai khác, cũng chẳng phải chỗ thành tựu của tự thể sai khác. Nếu vật thể không có sai khác, tức công năng có thể thành, như vậy cũng đúng. Các năng lực giúp nhau không sai khác, vì một tánh không có khác nên phải biết là vật thể. Nếu là một tánh thì trong đó cũng không có nhiều pháp thành tựu, nếu khác tánh thì trong đó cũng không có nhiều pháp thành tựu thì làm sao hai loại công năng mà có thể thành tựu? Hoặc chỗ có được là tánh ly, tức đối tượng tạo tác của kia giống như đây, là công năng tốt duyên pháp mà có sai khác thì vật thể của tác giả do duyên sai khác mà có, đây gọi là sự trưởng dưỡng sai khác vượt trội. Cho nên, chẳng phải công năng của tác giả hòa hợp, hoặc phần vị sai khác. Vì phân biệt tác giả như vậy nên ở đây nói là tác giả. Nếu lúc nhân quả chuyển thì phần vị của tánh nơi chủ thể và đối tượng tạo tác kia có sai khác, tức không thể được. Vì tánh của chẳng phải vật thể ấy sai khác, nên nếu hoặc thiết lập tánh có của công năng v.v... nên gọi là người đi, thì điều này không hòa hợp. Tụng nói:

Pháp đi khác người đi

Việc này cũng không đúng.

Thích: Nếu lìa pháp đi mà có người đi kia tức là pháp đi không quyết định. Nếu lìa pháp đi là lúc không quyết định đi, thì không có người đi riêng khác có thể là đi. Sự phân biệt như đây. Nếu có hai loại là người đi và pháp đi có thể được thì liền có người đi và pháp đi có thể thành. Vì do có pháp đi nên liền có người đi, vì có người đi nên liền có pháp đi, như nhân và quả, tánh không lìa nhau, nói nghĩa này thành tựu. Nếu nhân quả đồng sinh tức không có tánh có thể được, như hạt giống sanh mầm. Cho nên vì có pháp đi nên liền có người đi, vì có người đi nên liền có pháp đi. Nếu thành tựu do một tánh, hoặc khác tánh, nhưng người đi và pháp đi, cả hai đều không có ở trong Thắng nghĩa đế, nghĩa này nói thành tựu. Vì sao không hề có trong đó? Nghĩa văn này rộng lớn, vì sợ phiền tạp nên tạm dừng. Trong đây ngăn phá, chẳng dẫn chứng lại, vì ngăn phá nên biểu hiện ra như vậy. Chỗ thuyết giảng này đã nêu, chỗ còn lại phải biết, từ đây về sau sẽ ngăn phá nghĩa gì? Nếu nhờ pháp đi liền biết người đi; đi như thế kia thì sao có hai loại riêng khác? Nếu vậy thì làm sao hòa hợp? Tụng nói:

*Nhờ đi biết người đi
Không thể dùng đi này.*

Thích: Không tạo ra nghĩa này, trong đó nên hỏi, vô số nghĩa môn đều từ trong nghĩa giới mà ra, đều chuyển nghĩa này. Nay vì sao nói không tạo nghĩa này, nên tụng đáp:

*Trước không có pháp đi
Nên không (có) người đi, đi.*

Thích: Vì pháp đi kia là chỗ tạo tác của người đi như vậy, thì làm sao có một chút pháp nào có thể là đi? Vì do như vậy, nên như thế gian thấy có những pháp gì là đã sinh từ trước mà có chỗ đi chăng? Những pháp nào lúc sinh trở về sau mà có chỗ đi chăng? Tụng nói:

*Nhân đi biết người đi
Không thể dùng đi khác
Ở trong một người đi
Không có hai việc đi.*

Thích: Vì sao có hai việc đi? Một là nhân đi, vì biết người đi. Hai là nếu có người đi lại dùng cách đi. Trong đây ngăn phá, tụng nói:

*Nếu thật có pháp đi
Người đi không dùng ba
Không thật có pháp đi
Người đi không dùng ba.*

Trong đây, vì sao? Tụng nói:

*Pháp đi có, không có Người đi không
dùng ba.*

Thích: Hoặc thật có, hoặc không thật có, trong đó người đi và pháp đi không dùng ba việc đi. Nếu thật có thì người đi và pháp đi hòa hợp. Nếu không thật có thì người đi lìa pháp đi. Nếu cũng có cũng không có, cả hai đều không có tánh, hoặc có thể thật có là vì người đi có, không thật có là vì người đi không có, cũng có cũng không là vì cả hai đều không có pháp đi. Cho nên người đi không dùng ba việc đi, do đó không tạo nghĩa này. Nếu thật có người đi, thật có pháp đi kia thì đối tượng được tạo tác không có, chủ thể tạo tác không hòa hợp vì không thật có nên liền không có đối tượng tạo tác, không có là vì việc đi không sinh. Cũng có, cũng không có là cũng không có đối tượng tạo làm, vì chủ thể không có tánh, vì không có cho nên người đi không dùng ba việc đi. Vì sao? Vì người đi như vậy, tự nó là vô tánh. Nếu có và không có đều không có việc tạo tác thì người đi, pháp đi kia đều là vô tánh. Nếu nói pháp đi, trong đó đều là tùy thuận chỗ thuyết giảng. Lại nữa, tụng nói:

*Cho nên đi, người đi Chỗ có đi đều
không.*

Thích: Đây là nói thành tựu trong Thắng nghĩa đế. nói có khác biệt như vậy là vì có chủ thể tạo tác, đối tượng tạo tác và pháp tạo tác, trong đó đều ngăn phá. Trong đó hoặc nói tác dụng của việc đi, phải tư duy như lý. Cho nên phải biết, chỗ nói về tác giả, tác nghiệp và pháp làm có các phân biệt thì đều không có thể thật. Vì để chứng thành nghĩa ấy nên phẩm này phát sinh.
